

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
t.a.v. mevrouw drs. E.C.E. de Kler
cie.ocw@tweedekamer.nl

Cc aan minister Paul OCW, CvTE, SLO, Cito, PO-Raad, VO-Raad

Utrecht, 23 oktober 2023

Betreft: **loslaten toetsing wereldoriëntatie leidt tot verschraling**

Geachte commissie, geachte mevrouw De Kler,

In 2023 konden leerlingen van groep 8 voor de laatste keer meedoen aan het facultatieve onderdeel Wereldoriëntatie van de Centrale Eindtoets van Cito. Sinds enkele jaren konden scholen daarbij ook kiezen voor een digitale adaptieve toets met een grote variatie in soorten vragen naast de bekende multiple choice items.

Met de overgang van de eindtoets naar een doorstroomtoets, worden de vakken aardrijkskunde, geschiedenis en natuuronderwijs niet meer landelijke getoetst.

Commerciële partijen bieden alleen doorstroomtoetsen aan voor taal en rekenen. Hierover berichtten onlangs ook het journalistiek onderzoeksprogramma Pointer van NCRV en KRO, het dagblad Trouw en andere media.

Als vak- en beroepsverenigingen vinden wij dit een groot gemis. Wij zijn van mening dat de kwaliteit van de wereldoriënterende vakken gebaat is bij landelijke toetsing en wij willen u dan ook dringend vragen deze kwaliteit te borgen met goede en gelijkwaardige toetsing.

Belang van landelijke toetsing

Landelijke toetsen geven scholen inzicht in prestaties van leerlingen in vergelijking met andere scholen. Zij kunnen de gegevens van dergelijke toetsen gebruiken om hun onderwijs te verbeteren. Voor taal en rekenen zijn dergelijke gegevens beschikbaar, maar voor wereldoriëntatie tasten scholen, ouders en leerlingen vanaf nu in het duister. De Cito-toets voor wereldoriëntatie was facultatief en telde niet mee voor het schooladvies. Scholen kozen voor de afname van deze toets, om informatie te krijgen over het niveau van hun leerlingen in vergelijking met andere scholen. Met het afschaffen van deze toets hebben scholen niet langer de mogelijkheid hier inzicht in te krijgen.

Onderwijstijd en basisvaardigheden

In diverse media klinkt de vrees dat vakken die niet getoetst worden minder serieus genomen worden en dat door afschaffing van toetsing de aandacht voor deze vakken op scholen zal verminderen. Wij delen die vrees met betrekking tot de tijd die aan deze vakken zal worden besteed. De basisvaardigheden rekenen en taal staan nu al met voorrang op het rooster. Veel basisscholen besteden hier hun hele ochtendprogramma aan (ruim drie uur). Voor alle overige vakgebieden, waaronder de wereldoriënterende en kunstzinnige vakken, resteren dan in de middag nog twee uurtjes.

Kennis van de wereld, dichtbij en verder weg, in heden, verleden en toekomst, is de kern van het onderwijs. Zonder kennis van de wereld kunnen leerlingen niet functioneren als burgers in een democratische samenleving.

De basisvaardigheden taal en rekenen zijn vanzelfsprekend belangrijk, maar zonder de context van wereldoriëntatie in principe betekenisloos. Taal, rekenen en wereldoriëntatie

kunnen niet zonder elkaar. Grootschalig onderzoek in de VS laat overtuigend zien dat geschiedenis- en aardrijkskundeonderwijs bijdragen aan de taalontwikkeling van leerlingen. Kennis van de wereld zorgt voor een rijke woordenschat, die bijdraagt aan de leesvaardigheid. Een solide kennisbasis is onmisbaar voor goed tekstbegrip. Begrijpend lezen kan niet op zichzelf bestaan, en kinderen met een brede achtergrondkennis zijn er beduidend beter in. Een vergelijkbare samenhang geldt voor burgerschap, zonder wereldoriëntatie met kennis over democratie en duurzaam omgaan met je leefomgeving heeft burgerschap geen inhoud.

Dit alles pleit ervoor om naast rekenen en taal ook de wereldoriënterende vakken landelijk te toetsen.

Actualisatie van de kerndoelen en toetsing

Momenteel werken bij SLO teams aan het actualiseren van de kerndoelen, o.a. voor Mens en Maatschappij en Mens en Natuur. Met de implementatie van de nieuwe kerndoelen, zullen scholen er nog meer behoefte aan hebben te kunnen bepalen in hoeverre hun leerlingen in groep 8 voldoen aan deze doelen met betrekking tot kennis en vaardigheden ook voor wereldoriëntatie. Daarnaast is het voor het vervolgonderwijs belangrijk inzicht te hebben in welke mate kennis en vaardigheden zijn opgebouwd en hoe vo-scholen daarop in hun onderwijs kunnen aansluiten. De implementatie van de nieuwe kerndoelen biedt een uitgelezen kans om de toetsing hierop aan te passen en doorstroomtoets aan te vullen met facultatieve toetsing voor Mens en Maatschappij en Mens en Natuur.

Als vereniging van leraren, opleiders en vakexperts voor de vakken aardrijkskunde, geschiedenis en natuuronderwijs (w.o. biologie) vragen wij u met bovenstaande argumenten de kwaliteit van het onderwijs ook in de wereldoriënterende vakken in het basisonderwijs te borgen met goede en gelijkwaardige toetsing. Analoog aan de nieuwe kerndoelen zouden wij Mens en Maatschappij en Mens en Natuur graag als facultatieve onderdelen in de doorstroomtoets willen zien, zodat scholen weer de mogelijkheid hebben hiervoor te kiezen.

Onze leden staan vanuit hun deskundigheid en professionaliteit voor het beste onderwijs en de beste ontwikkeling voor leerlingen. Wij denken en helpen graag mee om deze toetsing te realiseren.

Wij vertrouwen graag op uw handelen om de toetsing van wereldoriëntatie weer mogelijk te maken. Wij lichten ons standpunt desgewenst graag verder toe. Daarvoor kunt u contact opnemen met Marjan de Groot-Reuvekamp (voorzitter@vgnkleio.nl, 06 10795224), Leen van den Oever (vandenoever@nibi.nl, 06 14364496) of Eelko Postma (e.postma@knag.nl, 06 30795408).

Met vriendelijke groeten,

dr. Marjan de Groot-Reuvekamp, voorzitter VGN
drs. Eelko Postma, secretaris-directeur KNAG
drs. Leen van den Oever, secretaris/directeur NIBI
dr. Tim Huijgen, bestuurslid KNHG, portefeuillehouder Onderwijs
prof. dr. Carla van Boxtel, hoogleraar vakdidactiek, in het bijzonder geschiedenisonderwijs, Universiteit van Amsterdam.
prof. dr. Tine Béneker, hoogleraar geografie en educatie, Universiteit Utrecht.
dr. Marie-Christine Knippels, universitair hoofddocent natuurwetenschappelijk onderwijs, Universiteit Utrecht.